

تدوین الگوی خط‌مشی‌گذاری مبارزه با فساد اداری با تأکید بر نظام سیاسی و سرمایه انسانی

محمد معینی‌فر^۱، دکتر حسن گیوریان^۲، دکتر محمدرضا ربیعی مندجین^۳، دکتر ماندان مؤمنی^۴

تاریخ وصول: ۱۴۰۲/۱۰/۵

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۱/۳

چکیده:

فساد یکی از آسیب‌های بسیار جدی و مانع توسعه جوامع است. بر این اساس، هدف این پژوهش تدوین الگوی خط‌مشی‌گذاری مبارزه با فساد اداری با تأکید بر نظام سیاسی و سرمایه انسانی بود. روش پژوهش حاضر کیفی - تحلیل مضمون و از نظر هدف کاربردی بود. جامعه آماری این پژوهش ۲۰ نفر از خبرگان کلیدی دانشگاهی مطلع بوده و برای شناسایی و توصیف ابعاد و مؤلفه‌ها و شاخص‌ها از رویکرد کیفی داده‌ها و ابزار مصاحبه‌های نیمه‌ساختار یافته استفاده شد. برای اعتبار یافته‌ها از روش صوری و محاسبه پایایی از روش توافق بین کدگذاران استفاده شد که حاصل آن ۰/۸۸ شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش کدگذاری در سه مرحله استفاده شد. نتایج نشان داد که ۲۷ مفهوم پایه، ۸ مضمون سازمان‌دهنده (شامل تخصص و مهارت، پست سازمانی فرماندهی و کنترل، روابط کارکنان، احزاب و تشکل‌ها، تعاملات سیاسی، سیستم‌های قدرت و ذینفعان) و ۲ مضمون فراگیر (مدیریت سرمایه انسانی و نظام سیاسی) شناسایی شدند. نتایج این پژوهش نشان داد که با تمرکز بر واضح‌سازی مدل مفهومی تدوین خط‌مشی‌گذاری که منجر به شناسایی ابعاد، عناصر مدل شد؛ می‌توان شاهد کیفیت تصمیم‌هایی از سوی مقامات بالای جامعه و برنامه‌های دولت در جهت کاهش یا رفع فساد و بهبود کیفیت جنبه‌های عمومی زندگی مردم بود.

مفاهیم کلیدی: نظام سیاسی، سرمایه انسانی، تدوین خط‌مشی‌گذاری، تحلیل مضمون

^۱ گروه مدیریت دولتی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران mmoeinifar@chmail.ir
^۲ گروه مدیریت دولتی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (نویسنده مسئول) givarian2022@gmail.com
^۳ گروه مدیریت دولتی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران m.rabiee2012@yahoo.com
^۴ گروه مدیریت دولتی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران mandanmomeni@yahoo.com

مقدمه و بیان مسأله

مبارزه با فساد اداری^۱ و سلامت بورکراتیک^۲ به عنوان مسئله‌ای حیاتی در بسیاری از کشورهای در حال توسعه از جمله ایران می‌باشد و وقت و انرژی و امکانات فراوانی را از این کشورها به هدر می‌دهد. بستر و مأمّن فساد اداری، نظام اداری و اداره امور دولتی است (Al-Jundi, Shuhaiber & Al-Emara, 2022). شواهد فراوانی وجود دارد مبنی بر این که هر چقدر جوامع به جلو حرکت می‌کنند، موضوع سلامت اداری و مبارزه با فساد به عنوان یکی از مسائل فراگیر اجتماعی، اهمیت بیشتری می‌یابد (Ghasemi, 2014: 50) و رویکرد روغن کاری چرخ دنده‌های توسعه برای حل مسأله فساد اهمیت خویش را از دست می‌دهد و این دیدگاه که فساد بیش از هر چیز همچون مسأله‌ای عمل می‌کند که منجر به اخلال در روند چرخ دنده‌ای توسعه می‌شود رونق پیدا می‌کند (Rabiei, 2012: 15).

یکی از آسیب‌هایی که می‌تواند در روند فعالیت و مأموریت ساختار اداری یک جامعه خلل وارد سازد، فساد اداری است. این پدیده زیان‌هایی را برای جوامع و توسعه آنها در پی دارد. از دیرباز، نمونه‌هایی از فساد وجود داشته است به گونه‌ای که در نوشتارهای تاریخی بدان اشاره شده است. تحولاتی که در سده‌های گذشته رخ داده و زمینه مشارکت مردم در عرصه‌های سیاسی و اجتماعی را فراهم کرد، دولت‌ها را نسبت به فعالیت‌ها و اقدامات‌شان مسئول و پاسخگو نموده است. فساد اداری پیشینه زیادی به اندازه تاریخ شکل‌گیری دولت‌ها دارد (Zahedi & et. al., 2009:30). فساد اداری، سدی بازدارنده فراروی تحولات سازنده جوامع است. در این زمینه، حضرت علی (ع) در نامه ۲۰ نهج‌البلاغه به «زیاد بن ابیه» جانشین فرماندار بصره هشدار می‌دهد که در برابر هر گونه فساد خواهد ایستاد و خیانت‌کنندگان به بیت‌المال را به سخت‌ترین شکل مجازات خواهد نمود (Nahjolbalagheh, Letter No. 20, Collected by Seyed Razi, 2000). نگرش آمادگی فکری و احساسی که بوسیله تجربه زیسته فرد شکل می‌گیرد و کنش‌ها و واکنش‌های وی نسبت به محیط پیرامونی را تحت تأثیر قرار می‌دهد. ابعاد نگرش شامل جزء شناختی نگرش که عبارت است از شیوه‌هایی که فرد موضوع، یا وضعیتی را ادراک می‌کند، جزء احساسی نگرش همان عواطف و احساسات فرد نسبت به موضوع است و بعد رفتاری نگرش نیز گرایش‌ها، قصد و آمادگی رفتاری درباره موضوع نگرش است. با توجه به این که نگرش در بروز رفتار فسادگونه نقش دارد، ارزیابی نگرش افراد نسبت به آن سودمند است (Hosseini Hashemzadeh & Habibi, 2010).

¹ administrative corruption

² bureaucratic health

2011:108). فساد اداری در سازمان‌ها، معضل جهانی و یکی از مشکلات بین‌المللی است که در همه کشورهای دنیا کم و بیش به چشم می‌خورد. این بیماری مزمن در ذات تمام سیستم‌های اجتماعی (صرف نظر از وضعیت‌های حاکم بر جامعه اعم از جنگ و صلح) وجود دارد. در واقع حذف کامل فساد اداری برای هر کشور یک آرمان دست‌نیافتنی است (Firouzjaeian & Mahmoudian, 2020). خط مشی عمومی از مهم‌ترین مباحث مطرح در حوزه اداره امور عمومی می‌باشد و در چند دهه اخیر به صورت بسیار جدی مورد توجه صاحب‌نظران قرار گرفته است. اکثریت دانشمندان و صاحب‌نظران حوزه مطالعات خط مشی عمومی و متون علمی خط مشی گذاری عمومی، مراحل کلی خط مشی گذاری عمومی را شامل سه مرحله تدوین، اجرا و ارزیابی می‌دانند. همچنین آنان مرحله اول یعنی مرحله تدوین خط مشی را نیز به سه مرحله شناخت مسئله، ورود به دستورکار دولت، و فرموله کردن خط‌مشی یا راه حل، تقسیم کرده‌اند (Birkland, 2014). همیشه دولت‌ها اراده ملی را در پرتو خط مشی‌های عمومی پیاده‌سازی می‌کنند. دولت‌ها در صدد شناسایی و حل مسائل عمومی جامعه هستند؛ اما اگر نسخه تدوینی این خط‌مشی‌ها بر سیاق ملاحظات نظری و عملی دوراندیشانه تعبیه نشده باشد، نه تنها دردهای ملی دوا نخواهد شد، بلکه دردی به دردهای کشور اضافه می‌شود (Khobro & et. al, 2017). رایج شدن فساد در حاکمیت علاوه بر اینکه موجب ناکارآمدی و کاهش کیفیت ارائه خدمات می‌شود، تاثیرات نامطلوبی بر سرمایه اجتماعی، اعتماد، و به تبع آن مشارکت مردم دارد (به علت از بین بردن اعتماد مردم به نهادهای حاکمیتی). از آنجایی که فساد، دموکراسی و حاکمیت قانون را تضعیف می‌کند؛ منجر به نقض حقوق افراد می‌شود؛ بازارها را از حالت طبیعی خارج می‌کند؛ کیفیت زندگی را به آرامی نابود می‌کند؛ و بستری برای جرایم سازمان‌یافته، و تهدیدات امنیت انسانی فراهم می‌کند که مبارزه و تلاش برای کاهش آن ضرورت دارد (Fazel Yazdi, 2020).

در این مقاله ابعاد تدوین خط مشی گذاری با روش تحلیل مضمون بررسی شده است و ابعاد نظام سیاسی و سرمایه انسانی را مورد بحث قرار می‌دهد که اگر نتایج آن مورد اجرا قرار گیرد منجر به کاهش فساد اداری در کشورمان خواهد شد و موجب بهبود کیفیت زندگی عموم می‌شود.

مبانی نظری پژوهش

از منظر ماکس وبر سه سلطه یا اقتدار عقلانی، سنتی و کاریزمایی وجود دارد. تمایز برای تحلیل فساد از سلطه و اقتدار سنتی و عقلانی ناشی می‌شود؛ در سلطه سنتی تعریف اداره

دولتی محور فساد به مثابه سوء استفاده از اداره برای نفع خصوصی تحت سلطه عقلانی و دیگری پارتی‌بازی محور فساد که بخش ذاتی یک ساز و کار فرمانروایی موروثی را تشکیل می‌دهد تا وفاداری شخصی را از طریق توزیع پاداش‌های مادی که عموماً خویشاوندگرایی است به دست می‌آورد (Caiden & Caiden, 2018). هسته اصلی او سلطه عقلانی و بوروکراسی ایده‌آل یا ناب است که آگاهانه‌ترین وسیله نظارت و کنترل بر افراد را عرضه نموده است و سلسله مراتب از مهم‌ترین اصول این بوروکراسی ست. یک بوروکراسی ایده‌آل و توانمند برای اجرای قانون که موجب سلامت نظام اداری در سازمان است دارای ویژگی‌های یکپارچگی و انسجام، رسانایی در بوروکراسی (قابلیت انتقال اثر سیاست‌های کلان به سطوح خرد)، هماهنگی (تصمیمات یک فرد وابسته به تصمیم یک گروه است و اجرای قانون نیازمند وجود بوروکراسی واجد هماهنگی است) و پاسخگویی (مسئولیت‌پذیری و شفافیت) است. در کشورهایی که ساز و کارهای امور اداری شفاف نیستند فساد مانع رشد اقتصادی می‌گردد (Tanhaei, 1998: 34).

هسته مرکزی نظریه رابینز و یکی از مهم‌ترین عوامل ایجاد کننده فساد، بوروکراسی است؛ او ناکارآمدی سیستم بوروکراسی و همچنین تجمع قدرت، ثروت و اعتبار در دست عده‌ای از مسئولین که در مرکز بوروکراتیک هستند و امکان اینکه از موقعیت‌شان سوء استفاده کنند و به سمت فساد بروند. به دلایل جابجایی هدف، کاربرد نامناسب قوانین و مقررات، از خود بیگانگی کارکنان، تمرکز قدرت، سرخوردگی ارباب رجوع بوروکراسی، به بسیاری از عارضه‌های فساد کارکنان و مدیران سازمان‌ها مبدل شده است (Ritzer, 2017:158). همچنین از نظر دورکیم آنچه موجب مسائل و بحران‌های اجتماعی از جمله فساد می‌شود نه فقر یا فقر اقتصادی است بلکه ناگهانی بودن تغییرات و بی‌تعادلی ناشی از آن است. بحران‌های اقتصادی و یا رشد سریع اقتصادی باعث دستیابی عده‌ای به ثروت ناگهانی می‌شود و دستیابی به ثروت یک عده در واقع به قیمت فقر عده زیاد دیگری در جامعه است. شیوع فساد در جامعه مسیر بسیاری از پیشرفت‌های اجتماعی و ملی را بسته و هزینه‌های هنگفتی را بر دوش کشور گذاشته که یکی از مهم‌ترین هزینه‌ها در سطح کلان افزایش فاصله طبقاتی میان طبقات غنی و فقیر است که پیامد آن نبود عدالت اجتماعی در نگرش‌ها و اذهان مردم است و در این حالت است که وجدان جمعی کاهش می‌یابد. مشاهده ثروت و فقر در کنار یکدیگر عنصر اصلی پیدایش فساد در جامعه است (Jafarnea, 2008: 59). از نظر مرتن انحراف در پی تفاوت بین انگیزه‌های اصلی (ارزش‌ها و نیازهای) منبعث از فرهنگ و امکانات تحقق این انگیزه به وجود می‌آید. در واقع وقتی کارمند در یک سازمان امکان دستیابی به اهداف خود را

ندارد (اهداف مالی و معنوی) به بیراهه می‌رود و کوشش می‌کند از راه‌های غیر مشروع به آرزوهای خود برسد. وقتی بین اهداف فرهنگی (مانند موقعیت و ثروت) و وسایل تشکیلاتی برای رسیدن به این اهداف (مانند تحصیلات، دوستان متنفذ و ...) تناسبی وجود نداشته باشد در آن صورت افرادی که در یک ساختار اجتماعی تحت فشار قرار گرفته‌اند احتمالاً بیشتر از دیگران رفتار انحرافی خواهند داشت. این‌گونه اسباب انجام فساد در سازمان‌هایی که این افراد در آن مشغول کارند فراهم می‌شود از طرفی وجود اعتماد، تعهد و وجود شبکه‌های اجتماعی در سازمان موجب رضایت شغلی اعضا می‌شود (Tahmasebi, 2011: 189).

ساترلند در جرایم یقه‌سفیدان معتقد است که پرداختن به فعالیت‌های غیر قانونی نه تنها مختص طبقه فقیر جامعه نیست، بلکه از افراد طبقه متوسط و بالا یا دارای موقعیت حرفه‌ای مرتکب جرایمی می‌شوند که به مراتب فراگیرتر از طبقات پایین است (Sabouri, 2001:177). جانستون در تحلیل پایگاه نابرابر قدرت و ثروت اعلام می‌دارد در دوران رفاه اقتصادی، رونق وضعیت اقتصادی طبقات میانی و بالا و بروز فاصله طبقاتی در جامعه، طبقات پایین از رهگذر برخی اقدام‌های غیر قانونی در صدد رفع و جبران بخشی از شرایط بد اقتصادی خود برمی‌آید (Harisinejad, 2011:430). البته نظریه آنومی مرتن هم در متغیر قابل تفسیر است، طبقات بالاتر به دلیل موقعیتی که دارند از فرصت‌های مطلوبی برخوردارند و طبقات محروم به دلیل نابرخورداری از این فرصت‌ها، ممکن است دست به اقدامات غیر قانونی بزنند (Haghighatian & et. al., 2012:130). از نظر آدامز در توسعه نظریه برابری برای تبیین جنسیت و درآمد استفاده شده است. توجه او به متغیر جنسیت، در تشریح نگرش‌ها و رفتار کارکنان نسبت به فساد اداری یافت می‌شود، و معتقد است که زنان به دلیل اینکه تجربه فساد کمتری نسبت به مردان دارند زمینه فساد در آنها کمتر است. در واقع افراد در برابر احساس و ادراک بی‌عدالتی، به طرق گوناگون واکنش نشان می‌دهند. متغیر درآمد در نظر آدامز برای مدیران در سیستم پاداش و تنبیه است. مثلاً اگر دو نفر حقوق یکسانی دریافت می‌کنند فکر کنند که دیگری حقوق بیشتری دریافت می‌کند، حتی اگر مدیر با این دو عادلانه رفتار کرده باشد، باز هم کارکنان این برداشت را نخواهند کرد. به نظر می‌رسد کسانی که از درآمد بالایی در سازمان برخوردارند گرایش کمتری به فساد اداری در آنها پیدا می‌شود (Rezaian, 2005:28). محققان معتقدند تدوین خط‌مشی‌ها، اندیشه ما را در تصمیم‌گیری راهنمایی می‌کند. تدوین خط مشی مشخص‌کننده محدوده‌ای است که تصمیم‌های آتی باید در داخل آن اتخاذ شود. تدوین خط مشی یک برنامه عمومی است که به منزله راهنمای عمل مد نظر مدیران قرار می‌گیرد. بدین معنی که مدیران بلند پایه نقش

برجسته‌ای در تعیین خط مشی کلی و سراسری سازمان دارند. نحوه اجرای برنامه برای مسئولان اجرای سازمان، بوسیله خط مشی تعیین می‌شود و همین‌طور وسیله مؤثری برای کنترل عملیات به شمار می‌آید (Rezaian, 2005:28). خط مشی عمومی به شکل‌های مختلفی شکل می‌گیرد (ساخته و تدوین می‌شود) تا منافعی را برای جامعه ایجاد نماید و یا مسائلی را حل نماید. بنابراین کیفیت مدیریت دولتی را می‌توان از قبل همان خط مشی‌گذاری عمومی تشخیص داد. از طرفی ضعف مدیریت دولتی و چالش‌ها و مسائل آن را نیز نباید صرفاً در مجریان کشور جستجو کرد چرا که تدوین خط مشی شاکله اصلی اجرائیات مدیریت دولتی و سازوکارهای حکمرانی ملی می‌گردد (Khobro & et. al., 2017).

با توجه به این مهم، شناخت و فهم و بکارگیری ویژگی‌های خط مشی و فرآیند خط مشی‌گذاری، در هر نوع از خط مشی‌های عمومی، یکی از نکات کلیدی مدیریت دولتی است. در سال‌های اخیر پژوهشگران مدیریت دولتی در مورد ویژگی‌های منجر به شکست یا موفقیت خط مشی عمومی به مطالعه و نظریه‌پردازی پرداخته‌اند (Mcconnel, 2010). بی‌تردید پرداختن به شیوه‌های مواجهه با فساد اداری و ابعاد گسترده و متنوع آن، امری ضروری است که خود نیازمند ساختار خط مشی‌گذاری یکپارچه، هماهنگ و متمرکز است تا از یک سو موازی کاری‌های پرهزینه و زمانبر را اصلاح کرده و از سویی دیگر با ارائه تقسیم کار و مأموریت‌ها در این حوزه، ساز و کار بهینه‌ای در جهت شناخت موضوعات و مسائل فساد اداری و ارائه راه حل‌های مناسب برای مواجهه فعال و خردمندانه کشور به دست آید (Gheisari & et.al., 2019).

پیشینه پژوهش

الف) تحقیقات داخلی

احمدی و همکاران (۱۴۰۲)، در پژوهشی نتیجه گرفتند که مهم‌ترین عوامل مؤثر بر سلامت اداری که منجر به کاهش فساد اداری در بخش معدن وزارت متبوع می‌گردند عبارتند از: نظارت کارآمد، شایسته‌سالاری در انتصابات، مسئولیت‌پذیری کارکنان، عدالت سازمانی، اعتماد سازمانی، رضایت شغلی، تعهد سازمانی کارکنان، وجود سیستم پاداش و مجازات عادلانه، تأمین معیشتی کارکنان، عدم پاسخگویی به بهره‌برداران (Ahmadi & et. al., 2023).

صالحی (۱۳۹۹)، در تحقیقی به‌عنوان عوامل بروز فساد اداری از دیدگاه اسلام نشان داد که نوع عملکرد نظام اداری می‌توان باعث تداوم و یا اضمحلال آن نظام باشد (Salehi, 2020).

دلپسند و همکاران (۱۳۹۹)، پرداخت‌های غیر رسمی، را به‌عنوان یکی از عوامل نقش‌آفرین در شکل‌گیری فساد اداری در بیمارستان‌ها معرفی کرده‌اند (Delpasand & et. al, 2020).

کسانی (۱۳۹۵)، در پژوهشی نتیجه گرفت که وضعیت سلامت اداری در امور آب و فاضلاب تبریز در سطح مطلوبی است. بین هر چهار عامل (اداری، اقتصادی، سیاسی و اجتماعی) سلامت اداری و عدالت سازمانی در امور آب و فاضلاب تبریز رابطه مستقیم و مثبتی وجود دارد (Kasani, 2016).

آقازاده و همکاران (۱۳۹۷)، در پژوهشی نتیجه گرفتند در سطح سازمانی، عوامل پیشگیرانه شامل اطلاع‌رسانی و فرهنگ ضد فساد، «مناسب بودن ساز و کارهای نظارتی و مقابله با فساد و شفافیت و پاسخ‌گویی و عوامل افزایش اثربخشی شامل درآمد ناپایدار، استفاده از فناوری اطلاعات، کیفیت تصمیم‌ها، کیفیت و نحوه اجرای قوانین و مقررات و شایسته‌سالاری در بروز فساد در شهرداری‌ها نقش دارند (Aghazadeh & et.al., 2018).

عباس‌زاده وافقی (۱۳۹۶)، در پژوهشی دریافت که عامل سازمانی، فردی و محیطی در بروز فساد اداری مؤثر است و از بین ۳ عامل، عوامل فردی به‌عنوان اولویت اول، عوامل سازمانی اولویت دوم و عوامل محیطی اولویت سوم می‌باشند (Abbaszadeh Waqfi & et. al, 2016).

زارعی (۱۳۹۴)، در پژوهشی نتیجه گرفت که شفافیت‌سازی انجام امور فعالیت‌ها، افزایش رضایت‌مندی خدمت‌گیرندگان، برقراری نظام شایسته‌سالاری در انتخاب‌ها و انتصاب‌ها، تقویت نظارت مردمی، تقویت ارزش‌های دینی و اخلاقی در رفتار سازمانی و شغلی کارکنان، تقویت مشارکت و فعالیت بخش‌های غیر دولتی بر ارتقای سلامت اداری اثرگذار است که بر حسب آزمون متغیر بر قراری نظام شایسته‌سالاری در انتخاب‌ها و انتصاب‌ها بیشترین تأثیر و عامل تقویت مشارکت و فعالیت بخش‌های غیر دولتی کمترین تأثیر را بر ارتقای سلامت اداری در نظام مالیاتی کشور دارد (Zaraei, 2015).

قاسمی (۱۳۹۳)، در پژوهشی نتیجه گرفت که با افزایش ۴ شاخص حکمرانی خوب (پاسخگویی، مشارکت، حاکمیت قانون، شفافیت و تحرک بالای جامعه مدنی) می‌توان شاهد کاهش پدیده فساد و افزایش سلامت اداری بود (Ghasemi, 2012).

راعی (۱۳۹۳)، در پژوهشی نتیجه گرفت که در حوزه اجتماعی، افزایش پاسخگویی و مشتری‌مداری بر سلامت اداری مؤثر است؛ و در حوزه اداری، پیاده‌سازی نظام شایسته‌سالاری، پرداخت حقوق و مزایای عادلانه و وجود تصمیم‌گیری غیر متمرکز یا زنجیره‌ای بر سلامت اداری مؤثر است و نیز در حوزه آخر یعنی حوزه اقتصادی، پیاده‌سازی سیستم‌های اقتصادی مناسب، خصوصی‌سازی و پیاده‌سازی سیستم‌های نظارت مالی بر سلامت اداری مؤثر است.

حسینی هاشم‌زاده و حبیبی (۱۳۹۱)، دریافته‌اند که بین زنان و مردان کارمند در زمینه درک فساد تفاوتی وجود ندارد با این وجود، زنان کمتر از مردان درگیر رفتارهای فسادگونه شده‌اند ولی اثر فساد بر سلامت اداری را بیش از مردان ارزیابی می‌کنند (Hosseinihashemzadeh & Habibi, 2011).

گیوریان (۱۳۹۰)، در پژوهشی نشان داد که رسانه‌ها می‌توانند با پیگیری روند کار ادارات و فسادهای احتمالی در کاهش دامنه فساد اداری اثرگذار باشند (Givarian, 2011).

ب) تحقیقات خارجی

Al-Jundi & et. al (2022) در پژوهشی نتیجه گرفتند که بی‌ثباتی سیاسی و ضعف نهادی سازمان‌های عمومی بر فساد اداری تأثیر مثبت دارد، در حالی که بی‌ثباتی سیاسی منجر به ضعف نهادی می‌شود. ضعف نهادی واسطه تأثیر بی‌ثباتی سیاسی بر فساد اداری است. بنابراین، بی‌ثباتی سیاسی عاملی حیاتی در ایجاد فساد است، زیرا تأثیر مستقیم و غیر مستقیم بر فساد اداری دارد.

Akinola & Ogunode (2022) در پژوهشی نتیجه گرفتند برای رفع مشکلات فساد در مدیریت آموزشی، مشارکت کامل مردم در اداره آموزش و پرورش از نظر تأمین بودجه برای آموزش و پرورش و بخش واحدهای مبارزه با فساد اداری در تمامی وزارتخانه‌ها و ادارات آموزش و پرورش ضروری است.

Al-Jundi, Shuhaiber & Al-Emara (2019) در پژوهشی دریافته‌اند که فرهنگ فاسد و فرهنگ سازمانی ضعیف تأثیر مستقیمی بر فساد اداری دارد، در حالی که فرهنگ فاسد منجر به فرهنگ سازمانی ضعیف می‌شود. مورد دوم تأثیر فرهنگ فساد اداری بر فساد اداری را واسطه می‌کند. هر چه سطح طبقه اجتماعی بالاتر باشد، تأثیر فرهنگ فساد بر فساد اداری کمتر است.

(*Abd Alzahrh & Al-Ameedee (2021)*) در پژوهشی نتیجه گرفتند که فساد اداری مانند غیبت کارکنان، ناکارآمدی کارکنان، کلاهبرداری کارکنان و سوء استفاده از دارایی‌ها با موفقیت شرکت‌های کوچک و متوسط در عراق ارتباط منفی دارد.

با وجود انجام تحقیقات متعدد در ارتباط با سلامت اداری و علل و عوامل مبارزه با فساد اداری غالب نتایج به ارائه عوامل عینی یا انتزاعی بسنده کرده‌اند. بسیاری از پژوهش‌های انجام شده به اثر نقش دولت الکترونیک بر ارتقا سلامت اداری اشاره می‌کنند و برخی دیگر سلامت اداری را تحت روابطی دوسویه با عوامل اداری، اقتصادی، سیاسی و اجتماعی در نظر می‌گیرند و عوامل سازمانی، فردی و محیطی در بروز فساد اداری مؤثر است و از بین ۳ عامل، عوامل فردی بعنوان اولویت اول، عوامل سازمانی اولویت دوم و عوامل محیطی اولویت سوم می‌باشند.

روش‌شناسی پژوهش

روش این پژوهش کیفی - با روش تحلیل مضمون بوده است. تحلیل مضمون (تم) روشی برای شناسایی و تحلیل الگوهای معانی در یک مجموعه داده می‌باشد. در این روش به بررسی و کاوش بیشتر گردآوری مجموعه داده‌های پیچیده برای شناسایی، توصیف، انعطاف‌پذیر مضامینی است که از طریق مصاحبه می‌تواند تصویر را به تصویر بکشد. به طور کلی، مضمون ویژگی تکراری و متمایزی است که به نظر پژوهشگر، نشان‌دهنده درک و تجربه خاصی در رابطه یا سؤالات تحقیق است. مشارکت‌کنندگان شامل ۲۰ نفر از خبرگان و مدیران و متخصصان جامعه دانشگاهی که دارای مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد و دکتری بودند که تجربه و دانش کافی و لازم را داشتند. از روش نمونه‌گیری هدفمند برای انتخاب مشارکت‌کنندگان استفاده شد و زمان پایان تعداد نمونه مناسب نیز بر اساس قاعده اشباع نظری بود. ابزار پژوهش مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته بود که برای ارزیابی کیفیت و اعتبار یافته‌های تحلیل مضمون راه‌های مختلفی مانند استفاده از کدگذاران مستقل، دریافت بازخورد از مصاحبه‌شوندگان و بکارگیری تطابق و همخوانی با ادبیات تحقیق و مطالعات معتبر در زمینه پژوهش وجود دارد (*King & et. al., 2018*). در این پژوهش با روش استفاده از کدگذاران مستقل، تحلیل‌ها اعتبارسنجی شده و ساختار مضامین پیشنهادی و کد گذاری‌ها توسط چند نفر از افراد متخصص در مطالعات علوم اجتماعی با کدگذاری مجدد نمونه‌هایی از مصاحبه‌ها انجام شد. همچنین این کدها با کدگذاری محققین مورد مقایسه قرار گرفت و در نهایت برخی از آنها مورد بازنگری قرار گرفتند.

برای تحلیل اطلاعات از روش تحلیل مضمون بروان و کلارک (۲۰۰۶)، استفاده شده است و همه مصاحبه‌ها به صورت خط به خط تحلیل شد. می‌توان گفت که براون و کلارک فرآیند تحلیل داده‌ها را دارای سه مرحله عمومی توصیف متن، تشریح و تفسیر متن، و ادغام و یکپارچه کردن دوباره متن می‌دانند. بنابراین تحلیل اطلاعات این پژوهش طی سه مرحله: (۱) کدگذاری باز (شناسایی مباحث، ویژگی‌ها و زمینه‌ها)؛ (۲) کدهای محوری (دسته‌بندی مضامین) و (۳) کدهای انتخابی یا مضامین فراگیر انجام گرفت.

یافته‌های پژوهش

در کدگذاری نخست همه منابع مورد بررسی شناخت داده‌های خود و آشنایی با محتویات آن قرار گرفت و پس از بررسی منابع مرتبط با موضوع باقی ماندند و سپس فرآیند سیستماتیک کدگذاری داده‌ها از هدف درک، تجزیه و تحلیل و برچسب زدن آغاز گردید. در فرآیند با در نظر گرفتن مفاهیم مرتبط بخش‌هایی از متن منابع که به صورت آشکار یا ضمنی کد مرتبط را تولید و سپس کدگذاری مشابه و مرتبط دسته‌بندی موضوع و الگوهای چند وجهی متنی بر معنا را ایجاد و در برداشت علامت زده شد و با توجه به معنای هر بخش، نامی به آن بخش در متن اختصاص یافت و در ادامه با کدگذاری متنی بیشتر به صورت مداوم به فایل مراجع و بررسی گردید و از طریق خواندن دقیق و بازخوانی داده‌ها و بازبینی مجدد نام جدیدی برای آن تعیین و در حین کدگذاری به فایل مربوطه اضافه شد. در ادامه با تکرار مکرر کدهای مشابه و هم پوشانی‌های زیادی در یکدیگر تلفیق شده و تحلیل مضمون از متن اصلی استخراج شده و تعیین مضامین پایه (کدها و نکات کلیدی متن) در قالب کدها به تعداد ۲۷ مضمون پایه تقلیل یافتند. هر یک از بخش‌های مصاحبه حاوی مضمونی است که با خواندن آن متن به ذهن متبادر می‌شود و برای تعیین و انتزاع ۸ مضمون سازمان‌دهنده (مضامین به دست آمده از ترکیب و تلخیص مضامین پایه که شامل؛ تخصص و مهارت، پست سازمانی، فرماندهی و کنترل، روابط کارکنان، احزاب و تشکلهای، تعاملات سیاسی، سیستم‌های قدرت و ذینفعان) و به تعداد ۲ مضمون فراگیر (مدیریت سرمایه انسانی و نظام سیاسی) هم به همین منوال نظام‌مند حاصل ادامه یافت و بدست آمد که حاصل تحلیل متون بوده و از مصاحبه به عمل آمدند و با توجه به این که مصاحبه‌ها به سمت تکرار پیش رفت و داده‌های جدیدی برا محقق فراهم نشد و به مرز اشباع رسید، مصاحبه‌ها متوقف و تحلیل‌ها براساس همان تعداد صورت گرفت. در نهایت مدل اثر ابعاد نظام سیاسی و سرمایه انسانی بر تدوین خط‌مشی‌گذاری مبارزه با فساد اداری با موفقیت خلاصه و دسته‌بندی گردید.

مضمون‌های مرتبط در جدول ۱ ارائه شده است:

جدول ۱: نحوه کدگذاری و احصاء مضامین پایه مصاحبه‌ها

Table 1: How to Code and Count the Basic Themes of the Interviews

مضامین پایه	گزاره‌های منتخب	نشانه‌گر
Basic Themes	Selected Statements	Indicator
<ul style="list-style-type: none"> • میزان دانش و مهارت تدوین‌کنندگان خط مشی • تسلط و مهارت مدیران و کارکنان در تدوین خط‌های ارائه شده 	<p>قطعاً یکی از مقوله‌های بسیار مهم در تدوین خط مشی در مبارزه با فساد اداری میزان تخصص تدوین‌کنندگان می‌باشد. هر چقدر دانش تخصصی ایشان در حوزه‌های مربوطه کافی باشد به همان میزان نیز خط‌های پخته‌تر و بازتاب صحیح و کامل‌تری را به همراه خواهد داشت. و بالعکس آن نیز مطرح است؛ بدین صورت که در صورت فقدان دانش تخصصی کافی خط‌های گزاران قطعاً نتایج دلخواه حاصل نخواهد گردید و چه بسا موجب بروز مشکلات جدیدی گردد.</p> <p>مهارت اصطلاحی است که دانش، صلاحیت‌ها و توانایی انجام وظایف عملی را در بر می‌گیرد. مهارت از طریق تجربیات افراد در زندگی و کار پرورش می‌یابد؛ افراد می‌توانند مهارت را با تحصیل کردن نیز بیاموزند علی‌ایحال با خط مشی موفق خواهد بود که تدوین‌کنندگان آن داری دانش کافی و صلاحیت‌های لازم برای این امر باشد. بالتبع هرچقدر مهارت تدوین‌کنندگان بیشتر باشد به تبع آن کیفیت خط‌های تدوینی نیز بالا خواهد رفت.</p>	14
<ul style="list-style-type: none"> • سیستم نظارت عمومی • نقش‌آفرینی احزاب سیاسی در ارائه انتقادات به نظام سیاسی • دلالتان سیاسی و مشاوران گروه‌های فشار 	<p>همواره یکی از مؤلفه‌ها و داشته‌های مهم را در تدوین خط مشی می‌توان نقش نظارت عمومی بیان کرد این ظرفیت هم به نحوی فشار احزاب و گروه‌های فشار را که قصد انحراف تدوین را دارند می‌کاهد هم تدوین‌کنندگان را برای تدوین صحیح خط مشی یاری می‌کنند یکی از نمونه را می‌توان "سوت‌زنی" بیان کرد.</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • میزان دانش و مهارت تدوین‌کنندگان خط مشی • تعدد سازمان‌های ارائه‌دهنده خط مشی 	<p>تدوین‌کنندگان نیاز دارند که با مفاهیم، فرآیند و شیوه‌های خط‌های گذاری و تجزیه و تحلیل خط مشی آشنایی داشته باشند. از طرفی سازمان‌های دیگر تنها واحدهای کسب و کار نیستند، بلکه</p>	15

مضامین پایه	گزاره‌های منتخب	نشانه‌گر
<i>Basic Themes</i>	<i>Selected Statements</i>	<i>Indicator</i>
	<p>نهادهای اجتماعی - سیاسی نیز به حساب می‌آیند. آنها هم از مسایل اجتماعی و سیاسی تأثیر می‌گیرند و هم بر آن تأثیر می‌گذارند. گاهی مشکلات عمومی، مشکلات برخی از سازمان‌های کسب و کار نیز هست و گاهی راه‌حل‌های عمومی، برای برخی از سازمان‌ها تهدیدآمیز می‌باشند. به‌طور خلاصه می‌توان گفت که تدوین‌کنندگان باید جنبه‌های متفاوتی را در نظر بگیرند که بدون داشتن دانش در حوزه‌های یاد شده خط‌مشی‌گذاری موفقیت‌آمیز نیست.</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • میزان تجمیع نتایج و اطلاعات سازمان‌ها و مراکز نظارتی در یک سازمان مستقل • افزایش شفافیت، سرعت، صحت و کامل بودن پایگاه‌های اطلاع‌رسانی سازمان‌ها 	<p>خط مشی خوب باید دقیق باشد. برای تدوین باید از شواهد و اطلاعات صحیح و پایه و کمی و کیفی بهره گرفت و برای تجزیه و تحلیل آنها باید عقلایی، جامع و دقیق بود. تجمیع اطلاعات در یک سازمان دسترسی به اطلاعات صحیح را آسانتر می‌کند.</p> <p>استفاده از فناوری اطلاعات در راستای دسترسی همگان به اطلاعات و ایجاد شفافیت، برنامه‌ریزی دقیق و مطالعه تمامی جوانب مربوط به مسئله، اولویت‌بندی مسائل، زمان‌بندی ارزیابی و اصلاح خط مشی</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • میزان دانش و مهارت تدوین‌کنندگان خط مشی • تسلط و مهارت مدیران و کارکنان در تدوین خط مشی‌های ارائه شده • حمایت از ساختارها، فرآیندها و روش‌های تدوین خط مشی • تطابق خط مشی‌ها با فرهنگ مردم 	<p>حرف اول در تدوین هر گونه خط مشی داشتن دانش و احاطه به موضوع بحث می‌باشد؛ لذا هر قدر تدوین‌کنندگان با تئوری‌ها و پارادایم‌های روند مبارزه با فساد اداری آشنا باشند در تدوین خط مشی مبارزه موفق عمل خواهند نمود. پس از دانش، شاخص اثرگذار بعدی در تدوین خط مشی داشتن مهارت و توانایی‌های فردی و اداری در این زمینه است. در نتیجه لازم است از کسانی در تدوین خط مشی استفاده شود که که مهارت و توانمندی لازم را در این زمینه دارا باشند. دولت‌ها باید اطمینان حاصل کنند که خط مشی‌های آنها با خواسته‌های کلان جامعه</p>	115

مضامین پایه	گزاره‌های منتخب	نشانگر
<i>Basic Themes</i>	<i>Selected Statements</i>	<i>Indicator</i>
	سازگاری داشته و دانش، تکنولوژی‌ها و فنون، منابع، نقش‌ها و مهارت‌ها با آن تناسب دارند.	
<ul style="list-style-type: none"> • ماهیت در حال تغییر • مسایل عمومی • انعطاف • انعطاف خط‌مشی‌ها نسبت به مسایل جدید 	<p>با توجه به شرایط متغیر سیاسی، اجتماعی و اقتصادی جوامع باید در خط‌مشی گذاری انعطاف لحاظ گردد.</p> <p>با توجه به اینکه خط‌مشی یک برآورد و با یک سری از خطاهای احتمالی و عدم حتمیت‌ها سر و کار دارد، پس لذا انعطاف در تدوین خط‌مشی موجب می‌گردد که بخش‌های بیشتری تحت پوشش قرار گرفته و از ایستایی آن ممانعت بعمل آید.</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • نقش‌آفرینی احزاب سیاسی در تدوین خط‌مشی عمومی • دلالتان سیاسی و مشاوران گروه‌های فشار 	<p>گروه‌های ذی‌نفوذ هم می‌توانند نقش مثبت و هم نقش منفی در خط‌مشی‌گذاری داشته باشند. اگر این نقش بی‌طرفانه و با نیت اصلاح صورت پذیرد مثبت تلقی می‌گردد، اما اگر به منظور خاصی و با جهت‌گیری چشم‌پوشی فساد طیف خاصی انجام شود منفی تلقی می‌شود.</p>	

در جدول ۲ مضامین فراگیر ارائه شده است. این مضامین انتزاعی‌تر بوده و سطحی بالاتر را نشان می‌دهند. آنها از طریق فرایند تحلیلی انجام مقایسات برای برجسته‌سازی شباهت‌ها و تفاوت‌ها که در سطح پایین‌تر برای تولید مفاهیم استفاده شد، تولید می‌شوند.

جدول ۲: مضامین فراگیر حاصل از تحلیل مصاحبه‌ها

Table 2: Overarching Themes from the Analysis of Interviews

مضامین فراگیر	مضامین سازمان‌دهنده	ردیف
<i>Overarching Themes</i>	<i>Organizer Themes</i>	<i>Row</i>
مدیریت سرمایه انسانی	تخصص و مهارت	۱
	پست سازمانی	۲
	روابط کارکنان	۳
	فرماندهی و کنترل	۴
فرایندهای تسهیل‌کننده تدوین	ساختار و تشکیلات	۵

مضامین فراگیر	مضامین سازمان‌دهنده	ردیف
<i>Overarching Themes</i>	<i>Organizer Themes</i>	<i>Row</i>
خط‌مشی	افق زمانی بلندمدت	۶
	هماهنگی و انسجام	۷
سیستم کنترل و نظارت	کنترل و نظارت	۸
	خود کنترلی	۹
	نظارت یکپارچه	۱۰
محیط‌گرایی	انعطاف‌پذیری	۱۱
	تغییرات محیطی	۱۲
توسعه فرهنگی	هنجارها و ارزش‌ها	۱۳
	ظرفیت‌های مردمی	۱۴
دولت الکترونیک	فناوری اطلاعات	۱۵
	یکپارچگی اطلاعات	۱۶
حاکمیت قانون	قوانین جامع و پایدار	۱۷
	سادگی قوانین	۱۸
	شفافیت در قانون‌گذاری	۱۹
نظام سیاسی	احزاب و تشکله‌ها	۲۰
	تعاملات سیاسی	۲۱
	سیستم‌های قدرت	۲۲
	دین‌نفعان	۲۳

جدول ۳: ابعاد و عناصر و شاخص‌های استخراج شده حاصل از تحلیل‌ها

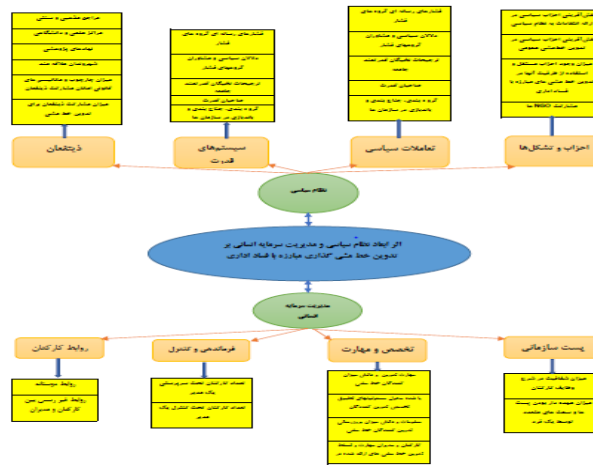
Table 3: Dimensions and Elements and Indicators Extracted From the Analysis

مضامین فراگیر	مضامین سازمان‌دهنده	مضامین پایه
<i>Overarching Themes</i>	<i>Organizer Themes</i>	<i>Basic Themes</i>
مدیریت سرمایه انسانی	تخصص و مهارت	میزان دانش و مهارت تدوین‌کنندگان خط‌مشی
		تطبيق مسئولیت‌های محول شده با تخصص تدوین‌کنندگان
		میزان بروزرسانی دانش و معلومات تدوین‌کنندگان خط‌مشی
	تسلط و مهارت مدیران و کارکنان در تدوین خط‌مشی‌های ارائه شده	
	پست سازمانی	میزان شفافیت در شرح وظایف کارکنان

مضامین فراگیر	مضامین سازمان دهنده	مضامین پایه
<i>Overarching Themes</i>	<i>Organizer Themes</i>	<i>Basic Themes</i>
		میزان عهده دار بودن پست ها و سمت های متعدد توسط یک فرد
	فرماندهی و کنترل	تعداد کارکنان تحت کنترل یک مدیر
	روابط کارکنان	تعداد کارکنان تحت سرپرستی یک مدیر
		روابط غیر رسمی بین کارکنان و مدیران
		روابط دوستانه
نظام سیاسی	احزاب و تشکل ها	نقش آفرینی احزاب سیاسی در ارائه انتقادات به نظام سیاسی
		نقش آفرینی احزاب سیاسی در تدوین خط مشی عمومی
		میزان وجود احزاب مستقل و استفاده از ظرفیت آنها در تدوین خط مشی های مبارزه با فساد اداری
		مشارکت NGO ها
	تعاملات سیاسی	تعاملات سیاسی برای تدوین سیاست های مبارزه با فساد اداری
		ارتباطات نهادی بین خط مشی گذاران
	سیستم های قدرت	فشارهای رسانه ای گروه های فشار
		دلالتان سیاسی و مشاوران گروه های فشار
		ترجیحات نخبگان قدرتمند جامعه
		صاحبان قدرت
		گروه بندی، جناح بندی و باندبازی در سازمان ها
	ذینفعان	مراجع مذهبی و سنتی
		مراکز علمی و دانشگاهی
		نهادهای پژوهشی
		شهروندان علاقه مند
		میزان چارچوب و مکانیسم های قانونی امکان مشارکت ذینفعان
میزان مشارکت ذینفعان برای تدوین خط مشی		

نتایج جدول ۳ نشان می دهد که ۲۷ شاخص، ۸ مضمون سازمانده (تخصص و مهارت، پست سازمانی، فرماندهی و کنترل، روابط کارکنان، احزاب و تشکل ها، تعاملات سیاسی، سیستم های قدرت و ذینفعان) و ۲ مضمون شامل (مدیریت سرمایه انسانی و نظام سیاسی)

برای تدوین الگوی خط مشی گذاری مبارزه با فساد اداری با تأکید بر نظام سیاسی و سرمایه انسانی شناسایی شدند. در ادامه بر اساس جدول ۳ مدل مفهومی پژوهش به شرح زیر است.

مدل اثر ابعاد نظام سیاسی و مدیریت سرمایه انسانی بر تدوین خط مشی گذاری مبارزه با فساد اداری

مدل ۱: مدل مفهومی پژوهش

Model 1: Conceptual Research Model

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر، تدوین الگوی خط مشی گذاری مبارزه با فساد اداری با تأکید بر نظام سیاسی و سرمایه انسانی بود. نتایج نشان داد که ۲۷ مفهوم پایه، ۸ مضمون سازمان‌دهنده (شامل تخصص و مهارت، پست سازمانی فرماندهی و کنترل، روابط کارکنان، احزاب و تشکله‌ها، تعاملات سیاسی، سیستم‌های قدرت و ذینفعان) و ۲ مضمون فراگیر (مدیریت سرمایه انسانی و نظام سیاسی) شناسایی شدند.

در تحلیل مفهوم ابعاد نظام سیاسی و سرمایه انسانی بر تدوین خط‌مشی‌گذاری می‌توان بیان داشت که تدوین خط مشی عبارت است از درک و شناسایی مراحل فرایند ماهیت توسعه تحلیلی مسیرهای عمل مؤثر قابل رسیدگی و پرداختن به منابع یا ظرفیت‌های مورد نیاز قابل پیش‌بینی و بررسی راه‌های احتمالی آینده به آنچه در دستور کار قوانین و مقررات مجاز حرفه‌ای سیستم مشاوره سیاست مؤثر برای تصمیم‌گیرنده می‌باشد.

تدوین خط مشی گذاری هنر دشواری است که می توان گفت مهم ترین بخش از روند خط مشی گذاری محسوب می شود. هدف از انجام این پژوهش تحلیل مفهوم ابعاد نظام سیاسی و سرمایه انسانی بر تدوین خط مشی گذاری مبارزه با فساد اداری است. برای تجزیه و تحلیل داده های کیفی اولیه از روش تحلیل مضمون مصاحبه با ۲۰ خبره و متخصص دانشگاهی انجام گرفت. مضامین پایه و سازمان دهنده و فراگیر شناسایی و احصاء شدند و مقوله ها عناصر و ابعاد و پیشایندها و پسایندها در مدل مفهومی و در جدول ذکر شده اند. در نسخه های ساختارگرا تر از قدرت ایده آل (قدرت در ایده ها و قدرت بر ایده ها) نقش بیشتری در فرآیند تصمیم گیری ایفا کردند که منجر به تدوین خط مشی گذاری می شود در مجموعه سلسله مراتبی از روابط بین بازیگران تدوین خط مشی برتر وجود دارد. مانند فرضیات، ترجیحات و باورها در مورد تدوین خط مشی و شرایط احتمالی و غیر قابل پیش بینی که در آن غوطه ور می شود و نیروهای عامل به طور بالقوه می توانند آنها را در طول زمان تغییر دهند، اما در تحلیل ما به این شکل ظاهر نمی شوند (Liddicoat, 2019). این مقاله ماهیت مفهومی تدوین خط مشی را نشان می دهد. پیکربندی دائماً در حال تغییر دانشگاهیان، مقامات دولتی، بازیگران سیاسی و گروه های کاری در یک فرآیند فرمول بندی غیر خطی و فرا دولتی وجود دارد. پیامدهایی برای مفهوم اقتدار در تدوین خط مشی گذاری وجود دارد که چگونگی بازیگرانی که بر چارچوب های مختلف دانش و تجربه حرفه ای تکیه می کنند (مانند استدلال فنی، آگاهانه آکادمیک یا عمل گرایانه) برای کسب اختیار برای تصمیم گیری رقابت می کنند. بنابراین، اقتدار به صورت مشترک بین سطوح و شبکه های متعدد در حوزه نهادی توزیع می شود. در واقع، سیاست ها نتیجه فرآیندهایی هستند که به شدت وابسته به زمینه هستند. با این حال، توجه به این نکته مهم است که متون تدوین خط مشی؛ که ممکن است به مصالحه های غیر قابل دسترس تبدیل شوند. یافته های حاصل از این پژوهش به تدوین خط مشی گذاران در حوزه مبارزه با فساد اداری در ایران کمک خواهد کرد تا فرآیندی را که می توان بر اساس آن خط مشی هایی کلی را تولید و شناسایی نمایند مورد استفاده قرار دهند. هر پژوهشی در هنگام اجرا با محدودیت هایی مواجه است عدم گنجاندن مرحله تدوین در اتصال ایده ها از محدودیت های این پژوهش است. در پژوهش حاضر نیز دشواری انجام مصاحبه حضوری و زمان بر بودن آن همچنین عدم مشارکت برخی از خبرگان و همکاری پایین آنها بدلیل مشغله های کاری می توان اشاره کرد.

پیشنهادهای پژوهش

- پیشنهادهای زیر بر اساس یافته‌های تحقیق به دست‌اندرکاران و برنامه‌ریزان در سازمان‌های مختلف کشور از جمله وزارت صنعت، معدن و تجارت به‌طور کلی ارائه می‌گردد:
۱. به منظور افزایش سلامت اداری و کاهش فساد در سازمان‌های دولتی، مدیران و برنامه‌ریزان نسبت به افزایش روحیه و رفاه کارکنان و توجه جدی به توزیع برابر و عادلانه امکانات و مزایا و فرصت‌های شغلی با توجه به منابع سازمانی اقدام نمایند.
 ۲. مسئولین سازمان‌های دولتی نسبت به افزایش نظارت‌های ستادی بویژه در حوزه‌های مالی توسط کارکنان مورد اعتماد و همچنین بررسی دقیق قراردادهای مالی اقدام نمایند.
 ۳. به منظور افزایش سلامت بوروکراتیک در سازمان‌های دولتی به شایسته‌سالاری در مشاغل مدیریتی و افزایش اعتماد بین کارکنان و همچنین عدالت در پاداش‌ها و مجازات‌ها توجه جدی شود و دقت شود دستورالعمل‌های کاری و قوانین و مقررات به شکل مناسبی اجرا و رعایت شود.
 ۴. جلسات آگاه‌سازی و سخنرانی در خصوص عواقب فساد اداری و مصادیق آن و همچنین راهکارهای افزایش سلامت اداری با حضور متخصصان و صاحب‌نظران برای کارکنان برگزار گردد.
 ۵. کارکنان با تعهد و سالم به لحاظ سیستم اداری در مناسبت‌ها و گردهمایی‌ها مورد تشویق قرار گیرند و نسبت به الگوسازی برای سایر کارکنان اقدام گردد.

References:

Abbaszadeh Waqfi, Shirin Alsadat; Tarif, Jalil and Foruzande Dehkordi, Lotfollah (2016). Identifying local causes of occurrence. (Persian).

Abd Alzahrh, H. O., & Al-Ameedee, I. M. R. (2021). "The Effect of Administrative Corruption Phenomenon on the Success of Small and Medium Enterprises in Iraq", *International Journal of eBusiness and eGovernment Studies*, 13(1), 263-282.

Aghazadeh, F.; Abedi Jafari, H.; Taherpour-Kalantari, H.; Zarandi, S. (2018). "Developing a Causal Model of Administrative Corruption in Tehran Municipality Regions", *JMDP*, 31 (3), 3-48. (Persian).

Ahmadi, M., Motaghi, E., & Mohsenitabrizi, A. (2023). "Investigating the factors affecting bureaucratic health in government organizations (Case study: Mining Department of the Ministry of Industry, Mines and Trade)", *National Security*, 13(48), 113-136. (Persian).

Akinola, D. B., & Ogunode, N. J. (2022). "Effects of Corruption on Educational Administration in a Democratic Nigeria", *International Journal on Integrated Education*, 5(2), 194-203.

Al-Jundi, S. A., Shuhaiber, A., & Al-Emara, S. S. (2019). "The effect of culture and organisational culture on administrative corruption", *International Journal of Economics and Business Research*, 18(4), 436-451.

Al-Jundi, S., Shuhaiber, A., & Al-Emara, S. S. (2022). "The Effect of Political Instability and Institutional Weakness on Administrative Corruption", *Contemporary Economics*, 16(2), 168-181.

Alwani, M. (2013). Decision making and government policy determination, Samt Publications. (Persian).

Azimi, H., Atafar, A., & Shaemi Barzeki, A. (2011). "Study of managerial and organizational factors affecting administrative and

financial corruption”, *Strategic Management Thought*, 4(2), 129-147. (Persian).

Birkland, T. A. (2014). *An introduction to the policy process: Theories, concepts and models of public policy making*. Routledge.

Caiden, G. E., & Caiden, N. J. (2018). *Administrative corruption*. In *Classics of administrative ethics* (pp. 177-190). Routledge.

Delpasand, K., Ghanbari, A., & Fadaei Lasaki, S. (2020). “Preventing in the health system”, *Journal of Interdisciplinary Legal Researches*, 1(2), 23-34. (Persian).

Farhadinejad, M., & Legzian, M. (2011). “Longitudinal survey on the causes of administrative corruption and its control methods”, *Journal of Public Administration Perspective*, 2(8), 45-60. (Persian).

Fazel Yazdi, A. (2022). *Administrative-legal mechanisms to fight corruption, the first national conference on promoting transparency and its role in administrative health and fighting corruption*, Tehran, <https://civilica.com/doc/1854756>. (Persian).

Fazeli, M. (2015). *Theoretical Perspectives On Corruption*. Tehran, First Edition. (Persian).

Firouzjaeian A A, Mahmoudian M. (2022). “Systemic Review of Scientific Studies on Administrative Corruption in Iran”, *Social Problems of Iran*. 12(2), 201-220. (Persian).

Gheisari, F., Salajegheh, S., Bigzade Abbasi, F., & Sheikhy, A. (2019). *Understanding the actors in formulating a public policy affecting the implementation of administrative health policies*. *Journal of Strategic Management Studies*, 10(38), 175-205. (Persian).

Giorian, H. (2011). “The Study of Effect Media on Corruption Control Media Studies”, *Management and Organizational Ethics*, 7(17), 133-140. (Persian).

Givarian, H., Rabiei Mandjin, M. (2016). *Advanced Government Policymaking Process*, Mehraban Book Institute. (Persian).

Hosseini Hashemzadeh, D., Habibi, L. (2011). “Comparison of the attitudes of male and female employees towards the level of corruption”, *Organizational Behavior Studies Quarterly*, 1(3), 101-117. (Persian).

Johnston, M. (2001). The definitions debate: Old conflicts in new guises. In *The Political Economy of Corruption* (pp. 23-44). Routledge.

Kaufmann, D. (1997). "Corruption: The Facts", *Foreign Policy*, 107, 114-131.

Khobro, M. T.; Rahmati, M. H., Alwani, S. M., & Jandaghi, Gholamreza (2017). "Modeling and formulation of the dual-purpose policy of the defense industry: a mixed approach", *Strategic Management Research*, 24 (70), 117-143. (Persian).

Khodadad, H. S., & Farhadi, N. M. (2001). "A study of administrative corruption and its control methods", *Modarres Human Sciences*, 5 (1), 37-54. (Persian).

Khoobroo, M. T. K., & Ebrahimi, R. (2019). "Critical Success Factors in Planning Public Policies", *Strategic Studies of public policy*, 9(32), 2-23.

Lederman, D., Norman L., & R. R. Soares (2005). "Accountability and Corruption: Political Institutions Matter", *Economics and Politics*, 17(1), 1-35. (Persian).

Lino, A. F., De Azevedo, R. R., de Aquino, A. C. B., & Steccolini, I. (2022). "Fighting or supporting corruption? The role of public sector audit organizations in Brazil", *Critical Perspectives on Accounting*, 83, 102-384.

Maor, M. (2015). *The Birth of Policy Bubbles: Conceptual Foundations*, Conference Paper, See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net>. An earlier version of this paper was presented at the 2015 ECPR Joint Sessions of workshops.

McConnel, A. (2010). "Policy Success, Policy Failure and Grey Areas In-Between", *Journal of Public Policy*, 30(3), 345-362.

Merton, R. K. (1968). "Social Theory and Social Structure", New York, Free Press.

Moharin, H. (2018). *Decision Making and Policy Making in the Public Sector*, Sanseh and Danesh Publications. (Persian).

Pillay, S. (2004). "Corruption—the challenge to Good governance: a south African perspective", *International Journal of Public Sector Management* 17 (7), 586-605

Pourezat, A. A., & Abdi, B. (2019). "Conceptualizing the IT - based responsible governance toward Islamic–Persian development model", *Strategic Studies of public policy*, 9(30), 193-213. (Persian).

Rabiee, A. (2005). *Long Live Corruption (Political Sociology of Corruption in Third World Governments)*. Tehran, Ministry of Culture and Islamic Guidance, Printing and Publishing Organization, First Edition. (Persian).

Rafipour, F. (2002). *Social Cancer Corruption*, Tehran, First Edition, Anteshar Co. (Persian).

Ramezani, D., Abdolhamid, M., & Rezaeian, A. (2020). Presentation of a Model for Factors Affecting the Participation of Elites in the Process of Formulation of the Public Policymaking of the Islamic Republic of Iran. *Public Management Researches*, 12(46), 37-67. (Persian).

Rezaian, A. (2014). *Foundations of Organization and Management*, Semit Publications. (Persian).

Ritzer, G. (2015). *Sociological Theory in Contemporary Times*, Translated By Mohsen Thalasi. Tehran. Scientific Publications, First Edition. (Persian).

Salehi, M. (2020). "Factors of administrative corruption from the perspective of Islam", *Journal of Civil & Legal Sciences Ghanonyar*, 4(14), 111-131. (Persian).

Seyed Razi, M. (2000). *Nahj al-Balagha of Hazrat Ali (AS)* translated by Muhammad Dashti, Qom, Darul elm Publications. (Persian).

Sutherland, E. H. (1949). "Principles of Criminology", Chicago: Lippincott. Dryden Press.

Tahmasebi, R. (2012). *An Introduction to Public Management Theories*, Tehran, First Edition, Samat Publications.

Wu, T., Delios, A., Chen, Z., & Wang, X. (2023). "Rethinking corruption in international business: An empirical review", *Journal of World Business*, 58(2), 101-410.

Yazdanpanah, L., Hassan Dost Farkhani, H., Bostani, D., & Rezaei, O. (2013). "A Study on The Attitude of Embezzlement and Religiosity", *Quarterly Journal of Sociological Studies of Youth*, 4(10),160-137. (Persian).

Zahedi, S., Mohammad Nabi, S., & Shahbazi, M. (2010). "Studying of factors affecting reduce administrative corruption (Case study in Tehran Municipality)", *Organizational Culture Management*, 7(20), 29-55. (Persian).

Developing a Policy Model to Fight against Administrative Corruption with an Emphasis on the Political System and Human Capital

Mohammad Moeini Far¹, Hasan Givarian (Ph.D)²
Mohammad Reza Rabiei Mondajin (Ph.D)³, Mandan Momeni (Ph.D)⁴

DOI: 10.22055/QJSD.2024.45641.2897

Abstract:

Corruption is one of the most serious harms and obstacles to the development of societies. Based on this, the aim of this research was to develop a policy model to fight against administrative corruption with an emphasis on the political system and human capital. The method of the present research was qualitative-thematic analysis and applied in terms of purpose. The statistical population of this research consisted of 20 key academic experts and qualitative data approach and semi-structured interviews were used to identify and describe the dimensions, components and indicators. For the validity of the findings, the formal method was used and the reliability calculation was based on the agreement between the coders, and the result was 0.88. To analyze the data, the coding method was used in three steps. The results showed that 27 basic concepts, 8 organizing themes (including expertise and skill, organizational post of command and control, employee relations, parties and organizations, political interactions, power systems and stakeholders) and 2 inclusive themes (human capital management and political system) were identified. The results of this research showed that by focusing on clarifying the conceptual model of policy formulation, which led to the identification of the dimensions and elements of the model; It is possible to witness the quality of decisions made by high officials of society and government programs to reduce or eliminate corruption and improve the quality of public aspects of people's lives.

Key Concepts: Political System, Human Capital, Formulation of Policy, Content Analysis

¹ Department of Public Administration, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran, mmoeinifar@chmail.ir

² Department of Public Administration, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran (Corresponding Author), givarian2022@gmail.com

³ Department of Public Administration, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran, m.rabiee2012@yahoo.com

Department of Public Administration, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran, mandanmomeni@yahoo.com

© 2019 by the authors. Licensee SCU, Ahvaz, Iran. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution-Non Commercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0 license) (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).